
Butlletí

del

Centre Excursionista de Catalunya

- CLUB ALPI CATALA -

Acampades i excursions per l'Alt Pirineu

Vuit dies de campament a la vall d'Astós

Es el diumenge 7 de juliol de 1929, i ben a frec del migdia. Una caravana joiosament comença a fer camí per la vall del riu Esera, enllà del poble de Benasc. Fins a disset companys marxem, lleugers, sense fer massa cas de la calor, que es deixa sentir en els fondals enxovats que fan de llit al riu en les rodalies del poblet aragonès.

Per una vegada, almenys, hom marxa amb l'esquena lliure de tota feixuguesa. La passa és fàcil, i el ritme encara és inconstant. L'ànim ben propici a trobar-ho tot escaient, i decantat a veure les coses pel costat bonic. Estem sota aquella immillorable bona jeia que sentim tan prompte com de lluny estant veiem venir aquesta tongada benaurada de les vacances.

Altra vegada, responent a unes inclinacions profundament sentides, anem a soterrar-les a un recó obscur, i tornem cap a muntanya, a fer-hi una estada de tants dies com ens serà possible. Instal·lats al fons d'una vall pirenenca i una mica cada dia, com les abelles fan amb les flors, tornarem a assaborir i a destil·lar amb

delectança l'essència dolcíssima que nosaltres gustem dalt dels cims.

La marxa del primer dia, mentre es va cap a instal·lar el campament, no és sinó una *balade* com diuen els francesos, una petita i fàcil sonata per a assajar si tots els instruments sonen a l'hora i si l'acord és perfecte. Tres o quatre hores de marxa, de pujada, i l'anar-se acostant als cims, són les millors variacions que es poden fer per a aquest exercici.

En la petita esquadra que marxa a la conquesta de la muntanya, va al davant l'escamot de la gent de peu, i segueix darrera, i més compacta, la cavalleria, aquí representada per 8 o 10 càrregues profusament dotades amb la impedimenta de tot el material de camping, tendes, proveïments i fins — oh joia! — amb les nostres pròpies motxilles.

Així que som al pont de Cubere, deixem el camí que, riu Esera amunt, va a la Renclusa; torcem cap a l'esquerra; passem el pont, ben guarnit d'eura, i prenem direcció envers la vall d'Astós (1) que és ací tributària per W. del riu Esera.

La vall d'Astós comença en un engorjat, el qual, si bé compta amb la gran i austera dignitat de la roca per a imposar una mica, té també l'alegria d'aquest cadell que és ací el riu d'Astós, que no para un moment de despenjar-se en saltants i en ràpids, i de pentinar-se una i mil vegades amb totes les pedres que li surten al pas.

Una hora més amunt, la vall torna a eixamplar-se; tot es va endolcint una mica; la llenca del cel es fa més gran; al davant, l'esguard topa amb una muntanyassa com el Perdiguero; l'aigua del riu és més calma, i una gran verdor i unes tofes de pins s'estiben vora el corriol. A estones l'aire porta l'allunyat dringar d'unes esvelles monòtones, el clapit d'un ca d'atura i el xiulet llarg i cabalístic d'un guardià invisible. Som al regne dels pasturatges, Arcàdia immensa que comença en el passat engorjat, que porta els seus límits fins dalt mateix del coll de Gistain i té per feude tota l'alta vall d'Astós.

Entre pins veiem la doble cascada de Turmo. També apareixen en un moment donat les agulles de Perramo, i llur verticalitat juga i és completa amb la dels avets, que tenen una mida més que sobrera per a fer-ne bons màstils de veler.

(1) Al lector que vulgui més detalls d'aquesta regió, li recomanem el treball d'Estanislau Pellicer «De l'Esera al Barrosa» publicat en aquest BUTLLETÍ, l'any 1923. Hem procurat conservar la toponímia emprada en aquell treball.

Un gran pla natural s'és transformat en la pleta de Turmo, vast rectangle, ple de femta i d'humitats, el qual cada nit aplega grossos ramats de vaques i de poltres, que valen una fortuna. En un dels testers de la pleta carrada hi ha la cabana, meitat habitatge rudimentari, meitat corral. Aquí viuen durant l'estiu tres o quatre pastors, ulls vigilants de la immensa ramada.

La vall segueix pujant suaument, el bosc es fa més compacte i regular, i heus ací que impensadament el camí ens porta a un prat allargassat, d'un declivi poc accentuat, que és una petita clariana voltada completament d'arbres.

L'indret ens plau, i sense cap vot en contra resolem d'acceptarlo com a centre d'acampada. Resulta que té una font sense arranjjar, just a la banda de dalt, que també el riu no passa gens lluny ni massa enfondit i amb un tret de fona podeu despassar-lo amb facilitat.

Quan tota la comitiva és aplegada en aquest fins ara pacífic indret, comencen unes hores del més actiu feinejar. Es descarreguen les cavalleries, es desfan els paquets voluminosos, s'armen les tendes... Una estona més tard una filera de veles blanques — gavi-nes reposant en la calma del port — havien brotat al bell mig de la prada.

Tota la tarda es treballa seguit. Mentre els uns apleguen les provisions, ordenen les viandes i estableixen un rebost, uns altres urbanitzen la font, i uns tercers construeixen uns fogons i senyalen l'emplaçament on ha de cremar cada vespre la gran foguera.

El temps ha passat volant; el cap al tard es va definint, i ens sentim tan bé en aquest prat, que sembla que ja fa molts dies que hi estem instal·lats.

Una fumerola agrisada s'enfila amb tota parsimònia, bo i jugant amb el brancatge. Ultrapassa els pinacles més alts i afuats de l'arbreda, i queda flotant magnífica com una bandera. Malgrat d'ésser una senyera tan alada i tènue, l'oreig no gosa pas emportar-se-la d'una estrebada. Reverent, la fa vibrar i moure com si fos de finíssima seda. Si una llenca és finalment perduda, noves llenques vénen de terra i completen l'estandard.

Aquest minso fil de fum, ara, igual que en els temps remotíssims, proclama als quatre vents la presència de l'home. Ara com sempre, arreu del món inconegut, un penell de fumera, per esquifida que sigui, és el símbol més simple i més inequívoc de la humanitat.

A l'hora del crepuscle d'aquest dia fou issada la nostra mica de

bandera, i victoriosa i perenne es mantigué mentre restàrem en el planell esquifit, perdut dins les immensitats del Pireneu.

Horari:

- 0 h. 35' Pont de Cubere.
- 2 h. 35' Cascada de Turmo.
- 2 h. 45' Pleta i cabana de Turmo.
- 3 h. 00' Campament. Planell situat a la riba dreta del riu, i a uns 1700 metres d'altitud.

POSETS (3.567 m.)

8 DE JULIOL.—El primer dia de campament, ja matinejem força. A les 5 del matí, hora europea, els més matiners surten de la tenda i van cap a la vora del foc a ensinistrar en la preparació de l'esmorzar col·lectiu el voluntariós José de Benasc, el qual, segons hem convingut, ha de fer-nos de cuiner i de vigilant del campament.

Puix l'objectiu d'aquesta primera diada no és altre que l'ascensió al mateix pic de Posets, no passa gaire estona sense que tot-hom estigui en moviment. Abans de les 7 ja estem a punt, i deixem el campament.

Fem camí pel fons de la vall en direcció al coll de Gistain; però no gaire més amunt, quan ja som fora de la zona dels boscos, ens anem enfilant per la nostra esquerra, amunt d'una costa englevada, tan llarga, que de bones a primeres sembla que no s'hagi d'acabar mai.

Una pujada d'aquesta mena no ens sobta ni ens fa rondinar; altrament hauríem ben errat no sols aquesta jornada, sinó totes les que aniran venint. Ja sabíem prou que des del nostre campament, situat als 1700 metres, fins dalt de qualsevulla dels pics que l'envolten, teníem un desnivell sempre superior als 1500 metres, i això pel cap baix vol dir, entre gent acostumada, de quatre a cinc hores de pujar sense torbar-se. Per a fer-les bé, no coneixem altra manera, sinó començar a caminar pausadament i acabar caminant amb la mateixa pausa.

Amb aquesta lentitud anem enfilant-nos, i al bo de la costa ens vénen a sorprendre algunes escasses edelveis perdudes entre l'engruna de vegetació que encara s'aguanta. Una mica després aquesta va minvant, fins a perdre's completament. Això vol dir que som bastant enlaire, i, en efecte, dominem totalment la vall d'As-

tós; els vessants del Clarabide i de Gourgs Blancs poden examinar-se a gust sense perill de cap error de perspectiva, i al fons de tot, cap a Llevant, a contrasol, tot el perfil de la Maladeta és un gegantí clarobscur de geleres i d'arestes rocoses.

Els flancs que ara enfilem són coberts d'un pedregam inestable, que es belluga cada vegada que s'hi posa el peu. És la pujada de sempre a un pic de més de tres mil metres. Aquests espais de pedruscall, menut i nu, insegur; aquestes regions ermes, caos vastísim, no són sinó la zona de transició entre la manera d'ésser de les valls i la manera d'ésser de les regions de les neus perpètues. S'hi transita perquè no hi ha més remei; però sempre amb les ganes d'ésser ja més enlaire, a prop dels cims, o amb el desig de trobar-se dins la tendra suavitat de la vall propera.

Acceptem-los sense dir-ne mal, puix aquests deserts inclinats són una pedra de toc, garbell que destria els homes en muntanyencs i en pusillànimes.

Ve un moment en el qual tenim a tocar la primera neu, seguida més enllà d'altres clapes encara escasses. La inclinació no és de bon tros tan pronunciada, i entrem en una coma extensa, al fons de la qual brilla la gelera de les Pahules, i, més al E., el coll del mateix nom. Som a l'indret que els francesos anomenen *le Goufre*, embut que xucla les aigües que s'escolen de la regió glacial.

Les evolucions d'un parell de ramades d'isards que la nostra presència sobta, ens distreuen una llarga estona. Tres d'ells esquitllant-se de nosaltres, s'han ficat en una reconada sense sortida fins que opten per recular, i vénen a passar a frec nostre. Com de costum, aquestes coses miraculoses només solen succeir quan es va sense cap mena d'armes. Després ve immediatament la indispensable exclamació: «Si haguéssim tingut una arma, segur que els hauríem mort!» Engegant aquests projectils imaginaries, el tret no falla mai, i la cacera sempre és segura. Dient això es queda sempre bé, i hom pot apuntar-se una pila d'èxits positius: tants com isards ha vist córrer per la muntanya.

Seguim la pujada per aquella coma reclosa fins a situar-nos dalt el coll de les Pahules. El que ens havia semblat passatge enlairat i partió d'aigües, resulta, per l'altra banda, l'entrada a una nova extensió de gelera que tramet aigües a la mateixa coma. Es d'aquesta terrassa superior, que s'aixeca la muralla per a formar el cim de Posets.

Davant aquest engany que porta el coll, anem enllà fins a tocar una petita carena, veritable límit i imposant balconada oberta a les

fondalades que cauen cap a Eriste; miranda que domina les immensitats torturades i nues, la desolació de tota aquesta banda de l'alt Aragó.

El bon temps que fa i l'enlairament del lloc convencen la meitat de la colla. Es donen per satisfets amb aquestà fita, i no senten cap ànsia d'arribar fins a la muralla i enfilarse per uns indrets que, tot i saber-los mitjanament fàcils, no fan gaire goig.

Només set companys resolen d'acabar l'ascensió. Fent un canvi de direcció, puguen fins a l'acabament de la gelera, sempre ben unida, i es lliuren a una escalada independent, cadascú per una canal diferent, a fi d'evitar d'aquesta manera el perill de les pedres. En trepitjar la cresta, el cim no és massa llunyedà (direcció S.), i veiem que no és altra cosa que un ressalt una mica més elevat que els altres accidents de la mateixa. Falta poc per migdia quan coronem el cim del Posets.

Aquesta muntanya té un defecte capital. Li falta un acabament airós, ben perfilat i que sàpiga destacar-se; li falta el que nosaltres en diem un senyor cim. És una muntanya que llevat d'això ho té tot. Començant pel seu emplaçament isolat, netament destacat, té aquelles dimensions exagerades que han de tenir les grans muntanyes. A l'amplíssima base corresponen un seguit de contraforts i aiguavessos; les boscúries donen prestigi a les seves valls, i el nombre d'estanys és força superior als que en realitat li foren necessaris. Vénen encara les geleres, les grans extensions de tartaram, altes parets i estimballs; però totes aquestes qualitats de primera mà s'aturen en arribar a la testa de la muntanya, i en lloc d'aparèixer una cresta airosa, plena d'alts i baixos, prenent embranzida per a la piramide termenal; en lloc de la punxa suprema, plena de gràcia i d'ardidesa, aplec d'audàcia i d'elegància, la realitat una mica trista del Posets és que resulta una muntanya acèfala i totes les glòries de més ensota queden òrfenes d'un acabament que els serveixi d'estendard. El cim veritable, no és sinó un migrat grop, el qual queda dissolt i confús entre els altres detalls d'una cresta triturada, anònima i vulgar.

Un cop allí dalt, ve una mica gran el dir-se que hom es troba en el segon cim de tots els Pirineus. Quants i quants pics molt per ensota dels 3000 metres tenen una silueta més fina, un coronament més ardit i bell que no pas aquesta pobra muntanya, malgrat els 3367 metres i el seu magnífic isolament.

Sembla que els 40 metres escassos d'avantatge que li porta el pic d'Aneto han desfet i aclaparat un gegant de la mena del Po-

sets. Fadristerri decebut, ha anat a raure al mig d'un desert, i no ha volgut, com les altres companyes, aplegar-se a colles i defensar-se bonament, i vinga gallejar i fer bonic i lluir totes les gales als quatre vents. El Posets no ha volgut posar-se en la renglera i tenir l'entreteniment de veure dos països diferents i de sentir com des del seu llom estant les aigües es parteixen envers dues terres i dues mars oposades. Ell, vençut, malhumorat, eternament capcot, volgué quedar-se més enllà i ésser el primer de rebre l'alçada del foc vinguda del Sud, alçada que li recrema la pell i li esberla les roques.

Una muntanya així, tan desmanegada, tan sorruda, té una història igualment grisa, insignificant. Els biògrafs del Pireneu no han pogut escriure cap bella pàgina cantant la seva conquesta.

L'historiador H. Beraldi en *Cent ans aux Pyrenées* només pot fer constar que el 6 d'agost de 1856 els guies Rodonnet Nate i Pierre Barrau, junt amb l'anglès Halkett, en feren la primera ascensió, i que el 31 del mateix mes els mateixos guies hi tornen amb Behrens, un altre anglès.

Fou una muntanya que no despertà cap desig en aquell estol de pioners que a la segona meitat del segle darrer es llançaren a la conquesta de tots els Pireneus.

Chaussonne, en els seus *Voyages dans les Pyrenées*, veu el Posets des del port de Benasc i s'acontenta amb mencionar-lo.

Les altres muntanyes han tingut totes un o varis cantors que les han lloades amb veritable amor. El Posets, a tots aquests romànics i poetes, no ha fet altra cosa sinó fer-los evocar una ànima aragonesa, massissa i enterca, desconeguda. D'altres han vist errar pels seus cims l'Espanya plena d'orgull, dominadora, imcompresa d'un Quixot. D'altres, encara, han cregut veure-hi onejar un turbant de Mahoma, adormit, plenament fatalista.

Henry Spont en fa l'ascensió, i se'l mira abans i després, de lluny i de prop, i en el seu llibre *Sur la montagne* (1) exclama: «Rei destronat, abandonat de tots, vell solitari, el Posets! Ningú no en parla, ningú no el visita. Apareix tan trist, tan allunyat de les viles... Inconegut, ens fa pensar en aquells homes ignorats de tot-hom, i que són els més grans».

Els cinc germans Cadier també el visiten, i en llur volum *Au pays des isards* (2) escriuen: «La seva forma manca decididament de po-

(1) Pàgina 82.

(2) Vol. I *De l'Aneto a La Munia*, pàg. 82, II edició.

esia». El Comte Saint-Saud, davant del Posets diu també: (1) «Com s'assemblen poc els nostres Pireneus de França a aquests d'Espanya... Després, aquesta massa enorme del Posets i Lardana, amb les seves dependències, els pics de Eriste, d'Espadas i les punxes sobre la vall d'Astós, massís d'ampla majestat, sense unió, sense junta sigui amb qui sigui».

El nostre Juli Soler i Santaló també hi puja el 7 d'agost de 1907, i en el *Butlletí* del Centre (2) parla del Posets amb aquestes paraules: «un estiragassat massís, de color negrós feixuc i de planera silueta que té tot l'aire d'una gran muntanya».

Si el cim del Posets no pot resoltament captivar-nos ni per bellesa ni per gràcies particulars, brinda, en canvi, un espectacle de primeríssima qualitat tot fent-nos abocar al món exterior. El panorama d'aquest cim és una cosa realment grandiosa; dit així, a seques i cruament, això és, amb totes les prerrogatives de la grandiositat, però també amb tots els defectes que pugui tenir.

Russell tenia un paladar treballat i finíssim per a saborejar les begudes fortes dels grans panorames, i no parava de tastar tots els que se li oferien de mar a mar. El seu testimoni és autoritzat i definitiu.

I Russell defineix: «La vista del Posets és d'una esplendor incomparable. És la més bella i la més extensa de tots els Pireneus. Una gran alçària i l'isolament poden ésser el secret d'aquesta magnificència» (3).

D'aleshores ençà, tots els que parlen del Posets i del seu panorama retreuen el testimoni de Russell. Tant o més que es tracta de la segona alçària del Pireneu, diuen inevitablement que la seva vista és «la més bella i la més extensa de tots els Pireneus». Jo mateix acabo de dir aquestes coses, no una, sinó un parell de vegades.

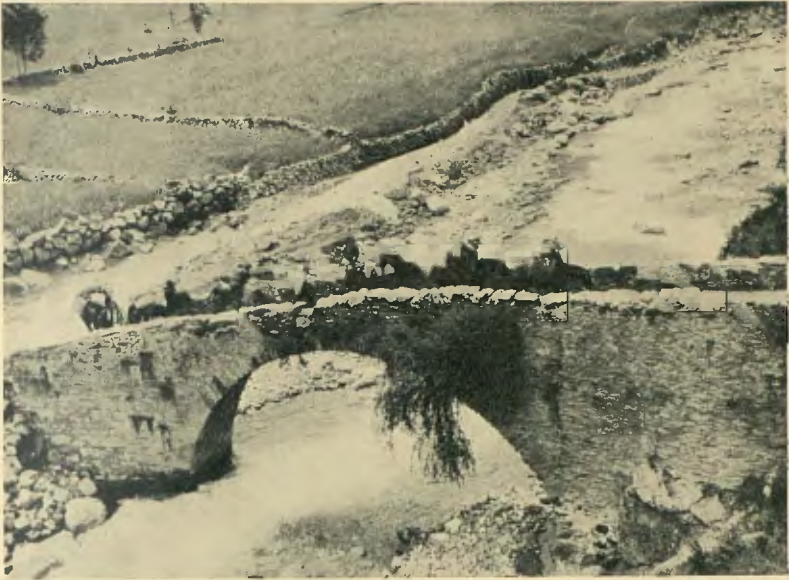
Lebondidier, molts anys després, en 1910, precisant força més, dirà: (4) «vista molt discutida, s'ha dit. Vista que serà sempre discutida, es pot afegir. Aquesta vista manca, en efecte, de primer pla per a plaure al pireneista d'ocasió que es fa posar claus a unes sabbates de passeig, puja un cim, i no recomença mai més. Però el panorama és massa vast per a no plaure a un pireneista d'habitudo, al vell *routier* de valls i de cims. Al primer deu fer-li la impressió que

(1) *Bulletin Pyrenéen* 1906, pàg. 184.

(2) *Butlletí del C. E. de C.*, Desembre 1908, pàg. 353.

(3) *Souvenirs d'un Montagnard*, edició 1908, pàg. 418.

(4) *Bulletin Pyrenéen*, 1910, pàg. 258.

PONT DE CUBERE

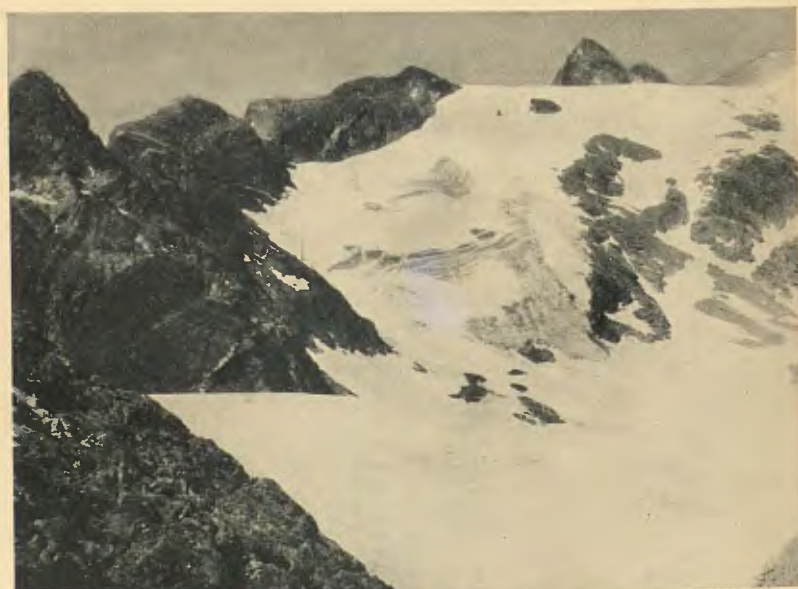

CAMPAMENT A LA VALL D'ASTÓS

Cle, J. M. Guillea

EL POSETS DES DEL PORTILLÓ D'OÓ

Cls. J. M. Guiera

PIC DEL PORTILLÓ I SÉHL DERA BÁCO DES DE SOTA-EL PERDIGUERO

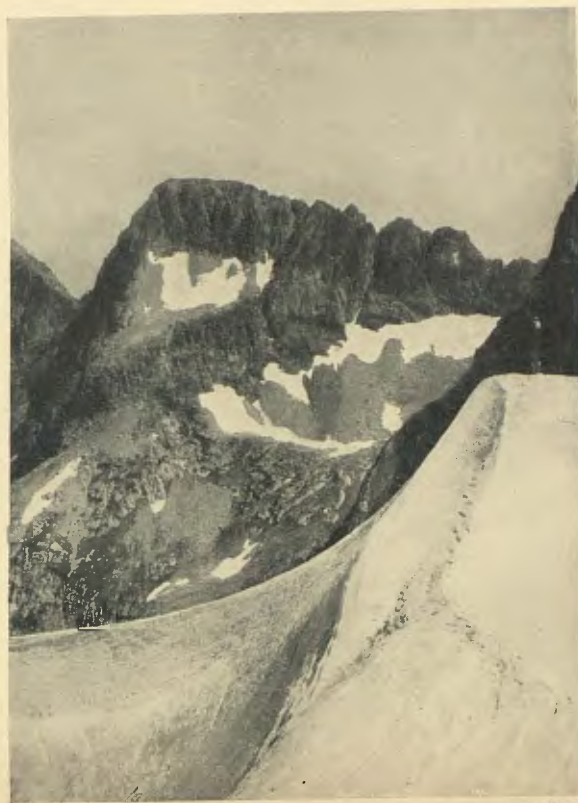

ESTANY GLAÇAT DE LITEROLA I MALADETA

Cls. J. M. Guiera

REGIÓ DE CAILLAOUAS I POSETS DES DEL PIC D'HOUGADE
↑ — REFUGI DE CAILLAOUAS

Cla. J. M. Guillera
CRESTA LEZAT-CRABIOLÉS DES DEL PORTILLÓ D'OÓ

a mi em causa una col·lecció de segells; la visió d'una quantitat de petites coses sense diferència sensible les unes amb les altres. Però per als coneixedors, quin magnífic *belvédère* així plaçat al bell mig de la carena!

Com comprendran que hagués seduït Russell!»

Realment, de Navarra fins al Pirineu Oriental, no hi ha massís ni muntanya important que s'escapi al seu esguard penetrant. Però tot és massa allunyat i s'ofereix sota un prisma massa disminuït. Arriba a fer l'efecte que des de aquell tron tot es deixa mirar una mica a contracor; amb aire humil, però conspirador. Sembla com si les muntanyes posessin de mala gana i el malhumor a flor de pell.

Malgrat tot, nosaltres hem passat una llarga estona dalt del cim, afavorits amb les excel·lències d'una jornada pariona en qualitat a la del panorama. Repassem la llista de cims que coneixem personalment, i aclarim unes quantes idees equivocades d'altres tantes muntanyes. Quan, dues hores més tard, ens sembla que hi hem restat prou estona, pensem en la tornada, i aquesta es realitza pel mateix camí i amb tota formalitat.

A les 6 de la tarda som altra vegada al campament. Torna a renéixer l'animació i l'alegria que hem portat d'aquesta felicíssima primera jornada.

Horari:

- 0 h. 30' Es deixa el fons de la vall.
- 2 h. 25' «le Goufre».
- 3 h. 35' Coll de les Pahules.
- 3 h. 50' Collet sobre la vall de l'Eriste.
- 4 h. 05' Final de la neu; començ de l'escalada.
- 4 h. 40' Cresta.
- 4 h. 45' Cim del Posets.
- 7 h. 45' Campament.

9 DE JULIOL.—Avui uns quants surten, no massa d'hora, cap a conèixer els estanys de Baticielles i recórrer la part inferior de les serres de Perramo. La gran majoria resta al campament, i les hores s'escolen distretes ocupades en les variades minúcies i entreteniments que ofereix la vida en plena naturalesa. Per un dia, practiquem el camping integral, pur, en una proporció de 100 per 100.

Els que han sortit tornen a mitja tarda, i la vetlla i l'estona de

tertúlia vora la foguera cada vegada ens deixen més satisfets. Si continua el bon temps, estarem un parell de nits allunyats del campament, i en el fons ens reca passar-nos per alt aquesta primera hora encantada de la nit.

PERDIGUERO (3220 m.) I CRABIOULÈS (3115 m.)

10 DE JULIOL.—El nostre objecte en instal·lar-nos en la vall d'Astós no era solament limitar la coneixença als cims que l'envolten. Ben al contrari, en escollir aquest camp d'operacions ho férem influïts pel seu veïnatge amb els circs d'Oô i de Lys, atapeïts de muntanyes d'un positiu atractiu. I tenint a una jornada del campament els refugis francesos d'Espingo i de Caillaouas (1), fou ben senzill establir un circuit de tres jornades, durant el qual, allunyant-nos del nostre camp, podríem excursionar de cap a cap per aquestes valls tan properes a la d'Astós.

Per a començar a posar en pràctica aquest programa, avui, a la mateixa hora matinal de sempre, deixem les tendes, amb el sac una mica més carregat que de costum, puix no tornarem fins al cap de dos dies.

Tots els campadors es proposen pujar al cim del Perdiguero. Un cop s'ha fet una mica d'acrobàcia per damunt d'un tronc llisquent — única passera sobre el riu, — es van formant diverses colles que pujaran per tantes altres rutes, puix es tracta d'una muntanya que es pot pujar amb facilitat per un seguit de camins diferents.

Mentre la major part pujarà per la banda S., uns altres ens ho agafem més cap a l'esquerra, amb la intenció de passar primer el portilló d'Oô i acabar l'ascensió per la cara N., o sigui, pel costat francès. De primer pugem per les vores d'un curs d'aigua que fa un seguit de petites cascades. Insensiblement anem sortint del nivell dels pins, dels matolls i darrerament dels herbeis migrats, per a entrar de ple en el gran espai de les tarteres o dels grans blocs segurs sota els nostres peus.

Si alguna vegada ens aturem a fer un curt descans, ens entreté la vista a vol d'ocell de la vall d'Astós, al mig de la qual les nostres mirades saben trobar aviat la clariana dins el bosc on campen afilerats els puntents blancs de les tendes. A l'altra banda de la

(1) Segons E. Pellicer la grafia correcta, en gascó, és «Calhaouas».

vall, cada vegada fan més bonic l'enfilada d'agulles de Perramo i de la Tuca del Món, o de les Eritueles. Ara que n'hem fet la coneixença, fa de bon veure l'enorme silueta del Posets.

El portilló d'Oô és un estretíssim tall obert en la ratlla frontera entre els pics Perdiguero a l'E. i el Séhl dera Bâco a l'O. Un passatge així enlairat i brusc, sempre sobta amb una nova visió de muntanyes. Tot enfilant els darrers metres de canal que menen a una d'aquestes balconades sense massa preparació, ja es puja amb tota la impaciència i tota l'empenta, per tal d'empassar-se d'un sol glop aquella gormanderia que sempre signifiquen unes altres terres i unes noves muntanyes. És aquest un moment esperat de molta estona abans i hem anat pensant llargues estones mentre ha durat la monòtona pujada.

El portilló d'Oô no pot tenir una vista més limitada. Cap a França ens sorprenen unes muntanyes, tan a tocar, que amb tres o quatre ja n'hi ha prou per a cobrir tot el cercle visible. Són terres enasprades, amb molta cresteria i unes quantes punxes revoltades per penell. En avall comença allí mateix una gran estesa de blancs que aclaparen totes les fondalales i posen setge al pou d'aigua blava del llac del Portilló.

Vers Espanya i a través de l'angle agut que forma la bretxa, la massa rígida del Posets troba, per fi, un marc que li presta perspectiva i qualitat.

Entrem en la regió glacial de major extensió en tot el Pireneu i esbiaixant N. E. pugem fins a situar-nos sota el cim del Perdiguero. Aleshores sense arribar al coll de Literola — itinerari usual per aquesta banda — sortim de la neu, comencem a pujar per la roca i sense cap dificultat guanyem la cresta i poca estona després som dalt del Perdiguero.

La nostra arribada és seguida per la dels altres amics; en conjunt hem pujat per quatre camins diferents. Una d'aquestes colles ha trobat pel camí un altre excursionista, el madrileny Josep del Prado, de «Peñalara», i amb ell som divuit els visitants que aquesta muntanya veu aplegar-se dalt del seu cim.

Cuitem-nos a dir que el panorama del Perdiguero és dels que ens plauen més. Hi ha en ell aquella diversitat de termes, aquella multiplicat de valors que fan que allí n'hi hagi per a tots els gustos. Si el conjunt dels altres pics que el Perdiguero senyoreja, s'ofereixen de faisó massa propera i confusa, talment en mànegues de camisa; si aquest bé de Déu de carenes i de parets, de geleres i de taques blanques tenen un aspecte massa caòtic, com si tot

fos vist a través d'un microscopi, trobeu, en canvi, que en el llunyà horitzó surten aquelles estibes de pics que no fallen mai en cap panorama, apunten les formacions de sempre, que s'estiren fins a perdre's de vista difoses en la calitja més remota.

I per si aquest contrast entre l'allunyat i l'immediat, la lluita entre les jerarquies definitives de més enrera i la promoció de glòries locals no fos suficient per a captivar un espectador curiós, el Perdiguero té encara, per a fer-ne ofrena, un altre parell de plats forts de la categoria de la Maladeta i del Posets. Aquestes dues agrupacions es deixen mirar de la manera més delicada que pot permetre una muntanya. Ni de front — lluint una marcialitat moltes vegades fingida — ni de costat — simple valor d'una silueta —. D'allí dalt estant es poden admirar totalment d'escorç, amb un esbiaxament i una fuga més que suficients per a que un ull destre pugui adonar-se de totes les oscil·lacions dels vessants i acusar tot el vaivé de les crestes.

Aquesta muntanya del Perdiguero és de les que es comprenen en el moment d'arribar-hi al cim, sempre que es tingui un temps tan ideal, un dia tan clar i unes boires tan enraonades que només es posaven darrera les muntanyes i encara per a servir de teló de fons a les fotografies que anàvem fent. Del Perdiguero es comprèn tot: el seu emplaçament, la seva alçària, la seva importància. Si algun dia la Maladeta i el Posets desapareguessin, el Perdiguero, com a belleguard, hauria de plegar el ram.

Passem una hora llarga dalt del cim, tot prenent un bany de sol als 3200 metres. Un cop esgotat el tema del panorama, si aquest és tema que pugui esflorar-se, pensem en el retorn. Tots seguim la cresta que mena fins al coll superior de Literola. Aquí tornem a dividir-nos. Un parell tornen directament al campament passant pel portilló d'Oô. Els altres ens dirigim vers Espingo, però si uns baixen immediatament vers el refugi, uns tercers preferim quedar-nos unes estones més per dalt de les crestes.

Aquests últims volem arribar-nos fins al peu del Crabioulés i enfilem la seva muralla. Per això anem seguint la cresta que va del Perdiguero fins al coll inferior de Literola, passant abans per un parell de pics secundaris. Sempre hem tingut als nostres peus la coma allargassada on reposa l'estany de Literola, el qual paga una mica massa cara la seva fallera de fer-se un llit ben a prop dels 3000 metres. Ni les muntanyes ni les boires fugisseres poden espillar-se dins la seva conca. Té una superfície vidriosa, lleugerament glauca: una lleganya de gel li recobreix la parpella.

Travessada la neu del coll inferior de Literola, anem a tocar la roca del Crabioulés Occidental, el qual no té cap aspecte de cim, sinó de continuació d'una muralla d'alguns quilòmetres d'extensió. Deixem les motxilles no lluny de la neu, i aviat encertem la canal que s'utilitza per a pujar. És ben inclinada, però té sempre bones preses i no ens arriba cap situació apurada. Ens enfilem ràpids, i, pocs minuts després de sortir a la cresta, érem al costat de la torreta que senyala aquest cim.

Voltat de cims més alts que no pas ell, la sensació màxima que el Crabioulés pot brindar és la del buit. Un buit relatiu per la banda que acaben d'escalar, i un buit absolut, dels que impressionen, pel costat que dóna a la vall de Lys. Paret, canals, neus i gelera, tot és xuclat, dins aquella caiguda de centenars de metres. Mirant-ho des d'allí dalt hom veu totes aquestes coses des d'uns angles que no són els habituals.

Passant tan delicada maroma, arrenca en el pic Quairat una finíssima cresta, fa després d'una sobtada caiguda la reblincada del pic Lezat i torna a fer panxa i a nivellar-se amb el suport central dels dos Crabioulés per a continuar-se fins al Maupas. Tot això amb uns alts i baixos d'alguns centenars de metres, però sempre sense trencar amb cap agudesa imprevista i notòria la modulació curvilínia. Mirada de perfil, aquesta cresta tan cara als grimaires ha de semblar l'espina d'un mastodont granític.

És massa tard per seguir l'aresta i començar a fer una pila d'equilibris fins a l'altre Crabioulés. Ho deixem per a un altre dia, i comencem a anar de cara avall. Un cop recollides les motxilles, seguim per la neu fins a situar-nos a tocar les aigües del llac d'Oô, a una banda del qual hi ha ancorada, una esquadreta d'icebergs. Resulta que hem baixat massa i ens trobem amb uns penya-segats arran d'aigua. Per a no tornar a pujar i perdre més temps, optem per confiar-nos, a prop de la boquera de l'estany, a un seguit de blocs de gel alguns mig esquerdats; però que ens sostenen perfectament.

No triguem gaire en passar a prop d'unes barraques de fusta on viuen les brigades de miners que efectuen unes obres per a la captació de les aigües del llac d'Oô. Per aquest motiu el camí ha estat construït o millorat fins allí dalt, puix hi pugen a bast i àdhuc a pes de braços, feixugues peces de maquinària.

És per aquest camí que fem la fonda baixada fins al llac Sausat (1960 metres) passat el qual, i una mica enlairat de l'altre llac d'Espingo, s'aixeca el refugi d'aquest nom.

Dins ell, un cop finida aquesta bona jornada muntanyenca, ens reunim els quinze companys que hem vingut del campament.

Horari:

- 2 h. 45' Portilló d'Oô.
- 3 h. 05' Acabament de la neu. Escalada. Cresta.
- 4 h. 10' Cim del Perdiguero.
- 4 h. 50' Coll superior de Literola.
- 5 h. 20' Pic Royo.
- 5 h. 55' Coll inferior de Literola.
- 6 h. 15' Cresta - Pic Crabioulés.
- 7 h. 20' Estany glaçat d'Oô.
- 9 h. 15' Refugi d'Espingo.

HOUGADE (2966 m.)

11 DE JULIOL.—No hem matinejat massa puix són dos quarts de nou quan estem a punt de marxa. Encara no som tots, puix cinc dels nostres companys s'han sentit seduïts pel petit refugi— potser també per una mica de lassitud, — i volen restar allí tot el dia. Es fan el programa de baixar fins al llac d'Oô, admirar la famosa cascada, dinar allí, i a la tarda tornar a pujar a Espingo. L'endemà, com tots nosaltres, tornaran al campament directament, utilitzant el port d'Oô.

Els altres deu preferim mantenir-nos dins l'itinerari prèviament establert i, malgrat la jornada d'ahir, una mica dura, i la calor que per l'hora tardana es deixava sentir, prenem la direcció de la llarga vall d'Arouge.

Vorejat el llac d'Espingo, es penetra en una vall ampla, estirada, que puja sense batzegades, i que no té — enlaire — fantasmes que vulguin aclaparar. És un recó agradable i li ho fa més l'abundància d'herbei i de flors que es troben fins una certa alçària. Llavors encara, en comptes de les nues tarteres, es pot caminar per sobre d'un pedregam mitjà. Vall pastoral, encara verge de ramades i esquelles, segurament reserva preciosa i segura per a les acaballes de l'estiu. Es veuen pletes carregades de vegetació i cabanes de pastors encara inhabitades.

La marxa no és massa brillant i, sobretot en la primera estona, caminem una mica d'esma. Un obstacle ens eixoribeix i porta una mica de vivacitat. La nostra tossuderia en no fer una petita volta

ens fa penetrar dins el xòrrec d'una torrentera assecada; la inclinació esdevé més i més forta fins que acabem lliurant-nos de grat o per força a una grimpada en tota forma, amunt d'unes pedres allisades i amb poques preses. Quan som dalt, constatem que aquesta és l'única canal una mica dolenta que es veu per allí. Un company novici en aquestes experiències, abans ens havia dit el seu desig de trobar-se amb algun obstacle una mica ferm tan de roca com de neu, i ara es pensa que tot plegat ha estat una facècia que li hem volgut jugar.

Ja ha passat migdia, quan som dalt de la vall d'Arouge i arran mateix d'un collet sortim a tocar un petit estanyol, gairebé totalment glaçat, que dóna aigües al N. vers el llac Nere.

El pic d'Hourgade ja és tot proper, i ens hi acostem per unes congestes una mica dretes. Abans de les dues de la tarda som al cim.

Hourgade o la novetat, Hourgade o l'imprevist, Hourgade la gran sorpresa. Cap referència no teníem d'aquest pic, fora de les generalitats de les guies, de les quals no cal fer gaire cas, puix sempre tenen un aspecte per a lloar i no rebenten mai res. Per això hem rebut la gratíssima i inesperada sorpresa de topar-nos amb una nova personalitat en el ram de les muntanyes, i de trobar reunits allí dalt una pila de caïres que ens meravellaran durant una bona estona.

Amb quins elements compta el pic d'Hourgade per a guanyar en el primer moment la nostra atenció? Res de panorames allunyats. La seva alçària inferior als tres mil els hi veda, i la mirada no pot anar més enllà dels altres pics del cercle d'Oò. Però tots aquests cims del cercle estan ja a una distància suficient i enraonada per a que puguin ésser mirats profitosament.

Del Perdiguero fins al Clarabide es poden seguir totes les oscil·lacions de les carenes que formen els puntals de la regió. Part enllà es deixa veure el Posets, i cal convenir que per la banda N. arriba a fer un gran efecte.

El mirador de l'Hourgade està prou avançat per a permetre que l'esguard arribi, tot esplaïant-se, fins al més endins d'unes valls pintades amb tota la gama dels verds, i atapeïdes de cultius i de poblets.

Amb tot, la millor qualitat d'aquest bel·lesguard, li és donada per la regió dels Gourgs Blancs amb la seva gelera, i les terrasses glacials que tenen un estanyol en cada clot, i, encara, superant-ho tot per la visió a vol d'ocell de la comarcada de Caillaouas, al bell

mig de la qual, dins una safata d'un blau lluminós, reposa un llac gran i arrodonit. Al costat de l'aigua, apunta una petita taca blanca: la casa on anirem a parar aquesta mateixa tarda.

De totes les qualitats del panorama que se'ns ofereix, més que cap altra ens captiva el poder-nos abocar vers aquesta pregona reconada vibrant, plena d'austeritat i de salvatgeria, que és Caillaouas.

Per tal de baixar-hi, seguim un tros de cresta en direcció NO. fins a veure'ns al començ d'una fonda canal que estimem practicable. Poc després constatem que està plena de neu i que el seu pendent és molt fort, Hom s'hi va movent amb el compte elemental que el lloc i les circumstàncies reclamen; però això no priva que, pocs minuts després, veiem com un dels que va al davant rellisca i empren una caiguda fortuïta i accelerada. Davant el perill, l'home no perd la sang freda, i manejant destrament el picot aconsegueix aturar-se un parell de vegades, i arribar dolçament fins a l'acabament de la neu, allà on l'haurien rebut un exèrcit de rocs cantelluts.

Tot plegat ha passat en menys d'un minut; però, com que els altres no tenim ganes de seguir el mateix camí exposat, necessitem una hora llarga per a anar-nos escorrent per l'espai variable que resta entre la paret del costat de la canal i el tou de neu del mig.

La llenca de neu s'acaba als tres-cents metres, i llavors sortim a terreny obert, comencem a saltar de roc en roc, i pacientment ens apropem al terme de la baixada. De cada punta de serrat, de cada morro de pedra veiem com la rodona de blau turquesa s'amplia, com tot va prenent forma i es situa a l'entorn de l'estany.

Són poc més de les cinc de la tarda quan som a la caseta dels enginyers, aixecada damunt un promontori que domina tot el llac. No podem estar-nos de romandre llarga estona abocats, admirant la massa d'aigua transparent i blava, i la simplicitat i vigoria del paisatge.

Unes altres consideracions d'un ordre menys contemplatiu ens tornen a la realitat. El guarda de Caillaouas havia estat previngut oportunament de la nostra arribada, i l'home havia enviat a Loudevielle expressament a comprar aquelles provisions que li demanàvem. Però la fatalitat volgué que amb el bon temps constant i les ganes de caminar, sense donar-nos-en compte, guanyéssim una jornada en el programa oficial i que fóssim a Caillaouas un dia abans del que prèviament havíem fixat nosaltres mateixos.

Tot aquell enfilall de viandes no serien aquí fins la tarda de

PIC I REGIÓ LACUSTRE DE GOURGS BLANCS DES DEL PIC D'HOUGADE

POSETS DES DEL PERDIGUERO

Gra. J. M. Guàrdia

Cla. J. M. Gullera

LLAC I REFUGI DE CAILLAQUES

LLAC DE GORROS BLANCS

PICS LEZAT, CRABIOLÉS I PERDIGUERO DES DE PROP DEL PORT D'OÓ

GELERA I PIC DE SÉHL DERA BÀCO. PUJADA ALS GOURGS BLANCS

©18. J. M. Güllera

AGULLES DE PERRAMO

PERDIGUERO DES D'UN DELS ESTANYS DE BATICIELLES

Obs. J. M. ESCOFFIER

l'endemà. L'home estava desolat, almenys ho aparentava, puix deia i més tard ho vàrem comprovar, que allí dalt només tenia unes curtíssimes provisions. Aquesta petita manca de sincronisme entre nosaltres i les vitualles, va produir-se en el moment que ens feia més falta: després de dos dies de caminar i de no tenir aquells sopars abundantíssims del campament; el d'ara es reduí a una sopa d'aigua i un plat de patates amb algun tallet de pernil.

L'esmorzar de l'endemà no arribà a gaire millor, i mentrestant l'home no parava de contar-nos la llarga llista de queviures que el correu pujaria al cap de poques hores, queviures que, naturalment, nosaltres hauríem de pagar, però que només farien bon profit a l'afortunat guardià.

Aquesta petita tragèdia domèstica no serví per a empallidir massa el nostre sojorn a Caillaouas. Aquest lloc, dit amb tota sinceritat, és dels que aimariem de tornar a reveure.

Horari:

- 0 h. 40' Pleta i barraca en la Vall d'Arouge.
- 3 h. 30' Coll Nere-Arouge.
- 4 h. 05' Pic d'Hourgade.
- 5 h. 10' Peu de la canal.
- 5 h. 50' Refugi de Caillaouas.

PIC DE GOURGS BLANCS (5114 m.)

Amb la marxa d'avui ens reintegrarem al campament i clourem el triangle Espingo-Caillaouas-Astós.

No massa aviat, a les 8, deixem la caseta dels enginyers i prop de la resclosa passem el riu que surt del llac. En direcció S. ens enfilem força sobre el nivell de les aigües per tal d'anar a passar arran d'una pedra blanca que ens ha estat assenyalada pel guardià de l'estany. Anant per aquí seguim alguns corriols de ramat i guanyem força temps.

Donem una darrera ullada vers l'estany, i aviat penetrem en un confús pedregam que ens mena, tot entilant-nos, a la plataforma que suporta el primer estany de Gourgs Blancs, el qual és de contorns irregulars, i àdhuc compta amb una illa capriciosament emplaçada. El voregem per la riba dreta i, enllà, pel tarteram, passem a frec d'un segon llac, i una mica més amunt veiem el tercer, i encara algun altre estanyol més petit, format ocasionalment al fort de la fosa de les neus.

A prop d'aquest i sota un bloc del volum d'una casa, fem un atur per menjar un mos. Després enfilem el morèn terminal que ens lliura l'accés a la gelera de Gourgs Blancs. Aquesta és extensa, té un declivi suau i, malgrat que el gel es presenta sovint a la superfície, està bastant neta d'esquerdes. En amunt el paisatge deixa d'ésser pireneic per esdevenir alpi. La blancor s'imposa i, amb el sol violent, arriba a cegar.

Una marxa pausada ens porta a la collada de Gourgs Blancs, des de la qual tornem a veure el Perdiguero, el Crabioulés i les altres muntanyes recorregudes dos dies abans.

Un passatge de flanc ens duria directament al port d'Oô i a la vall d'Astós, camí que ja han fet els nostres amics que ahir es quedaren a Espingo. Però nosaltres, abans, volem pujar al cim dels Gourgs Blancs i cloure d'aquesta manera el nostre tomb per la regió. Anem, doncs, a enfilar una nevada pala, i per un collet toquem la carena. Acabem grim pant pel fil de la cresta.

Quan som al cim el panorama no ens porta cap descobriment. Coneixem ja massa la regió perquè ens ofereixi novetats; però serveix per a identificar-nos més amb ella i ens permet d'anar-ne resseguint una per una totes les variacions, i comparar els diferents punts de vista.

De la primera vegada en què se'ns aparegueren aquestes muntanyes de Lys i d'Oô fins a l'actual cop de vista dalt dels Gourgs Blancs, quin canvi no s'és anat operant en nosaltres, i com hem guanyat en noves coneixences i justes apreciacions!

Aquell panorama bigarrat i esquerp, ara és totalment amic, i ens parla un llenguatge que podem comprendre. En el nostre romiatge d'ací i d'allà hem après una mica els seus secrets.

Si la mirada el primer dia es passejava distreta, sense res que fos prou a fixar-la, avui hem arribat a mirar-ho tot amb simpatia i amb amorós esguard, el qual sap perdonar totes les falles i adorar, per torna, totes les virtuts.

La nostra estada dalt dels Gourgs Blancs és en aquesta ocasió un resum brillant, i d'allí estant prenem comiat d'una pila de bones amistats. Aquest moment té encara el favor de la continuada i meravelliosa bonança de tots aquests dies, durant els quals es pot dir que mai un núvol no ha arribat a tapar-nos el sol.

Del cim baixem cap al coll i d'aquí travessem vers el port d'Oô. Més enllà del port, per una tartera infernal, baixem com podem cap a la vall d'Astós.

Un parell d'hores més tard ens reben els primers pins propers.

a la cabana de Cautal i també les primeres flors. Magnífics lliris, el blau acònit, la groga genciana, el rododèndron vermellós i una pila d'altres flors de variada forma i color, totes les quals fent-nos ofrena de llur bellesa posen en evidència la nostra ignorància en aquesta branca. Un captaire, un pastor, un herbolari ens haurien pogut donar una lliçó profitosa.

Enllà d'aquest jardí que és la vall d'Astós tornem a reveure el caríssim campament. De lluny hem vist la fumerola blanca, ara veiem les tendes i els companys. I tot és ple d'aquella dolça pau, d'un repòs pacífic i d'una tranquil·litat envejable.

Les tres seguides jornades que portem a les costelles, no ser-veixen sinó per a fer-nos adonar més i més de tantes qualitats, i tot això fa que en aquella tarda i en el darrer vespre vulguem as-saborir encara amb més força tota la dolcesa que trobem en el viure dins una tenda de campanya.

Horari:

- 1 h. 10' Primer estany de Gourgs Blancs.
- 1 h. 45' Segon estany.
- 2 h. 00' Tercer estany.
- 3 h. 10' Coll de Gourgs Blancs.
- 3 h. 45' Pic de Gourgs Blancs.
- 4 h. 30' Port d'Oô.
- 6 h. 30' Campament.

13 DE JULIOL.—El dia d'avui estava destinat a descans general, però això no és tingut gaire en compte.

De bones a primeres, a les 6 del matí, tres dels nostres sur-ten del campament i se'n van cap a la regió de Perramo per pujar una de les agulles, aquella que sembla més difícil. La seva em-presa els surt d'allò més bé, i satisfets tornen al campament a l'hora de dinar. Aquest àpat és el darrer acte col·lectiu que fem tots junts.

La mateixa tarda, uns quants pleguem una part de les tendes per tal d'ésser a Benasc el mateix vespre. L'endemà matí el cam-pament haurà desaparegut del tot i el prat tornarà a la quietud i a l'abandó.

Totes les tendes i una altra part dels campadors, fins a 10, vin-dran també cap a Benasc mentre els set restants continuen una setmana més les vacances, i en jornades de marxa es dirigeixen

vers la vall de Gistain, Pineta i el Mont-Perdut per finir en la vall d'Ordesa.

Aquí teniu vist molt per sobre, el que foren aquestes jornades de camping; aquí teniu, contat amb les meves pobres paraules i imatges el que resulta molt difícil de dir, puix encara no s'han trobat paraules adequades per a cantar la muntanya, i quan aquestes existeixin només podrà emprar-les algun geni i mai un simple excursionista fervorós.

En el campament que estem comentant, la Secció d'Esports s'orientà d'una manera definitiva vers les acampades.

Fa força anys que el camping ens atreu en gran manera. Prova d'això és que ja els anys 1919 i 1920 es pogueren celebrar campaments col·lectius a Sant Maurici i a altres estanys del Pallars, i d'aleshores ençà s'ha practicat sempre amb més o menys intensitat.

Però, el campament d'Astós assenyala l'obertura d'un nou període. Aquí s'estrenen fins a vuit tendes de campanya que la Secció ha fet construir segons un model, unes dimensions i unes teles seleccionades. Aquestes tendes posades a disposició de tots els seus associats, faciliten la pràctica del camping, i veiem que en els dos darrers estius el nombre de campaments s'ha multiplicat.

El camping s'ha estès a Catalunya d'una manera suficient per a permetre-li apuntar orientacions diverses. Això és senyal de plenitud i de fecunditat, i evidentment prenent camins diferents, la tasca de divulgació pot arribar fins a moltíssima més gent.

Si dins aquests diferents caires que prenen les acampades a Catalunya, alguns adopten el lema purità de «el camping pel camping», i els altres el lema ple d'ambicions nobles de «el camping per la disciplina i per la formació del caràcter», nosaltres formem un altre grup que enlairem el nostre lema «el camping per la muntanya», i de fet ens emportem les tendes en un recó amagat dels Pirineus, ens entaforem dins una vall reclosa, i des d'allí, amb una absoluta llibertat, amb una independència ideal i dins la millor companyonia comencem a pujar i baixar un seguit de muntanyes.

JOSEP M.ª GUILERA

Rosanes

EN un treball publicat en el *Butlletí Arqueològic* de Tarragona, titulat «El Señorío de Castellvell», estudiem amb tot detall la història d'aquest senyoriu, el castell del qual és avui conegut amb el nom de Castell de Sant Jaume de Castellví de Rosanes. El nom més antic d'aquest castell fou el de Rosanes, però manats destruir els castells de la Marca o Frontera per allà a la segona meitat del segle x, per imposició del califa de Còrdova Al-Hakem, després d'haver derrotat els seus exèrcits als Comtes de Barcelona, els castells que quedaren subsistents prengueren el nom de Castellvell, quan les invasions d'Almanzor, a últims del segle, obligaren a alçar-ne de nous; per això des de principis del segle xi trobem que el castell de Sant Jaume s'anomena Castellvell de Rosanes, i el Castellví que hi ha en la partió de les províncies de Barcelona i Tarragona pren el nom de Castellvell de la Marca.

El senyoriu de Castellvell s'estenia pels actuals termes municipals de Castellví de Rosanes, part del d'Abredera que ara s'anomena de Santa Maria de Vilalba, i llavors Voltrera, Sant Esteve Sesrovires, Martorell, Castellbisbal i Sant Andreu de la Barca amb el seu caseriu del Palau.

A Voltrera, a Castellbisbal i a les roques anomenades actualment del Peyret, hi havia castells d'importància secundària, que els senyors de Castellvell infeudaren tot donant lloc a dinasties de cavallers dependents d'ells.

Sobre la vila de Martorell i en direcció a migjorn, hi ha unes roques que del nom d'un dels seus propietaris han pres el nom de roques del Peyret. Sobre aquestes roques, en els primers anys del segle xi, es va alçar un castell que prengué de seguida el nom de Rosanes, sense cap adjectiu, del qual queden importants ruïnes, inclòs un departament amb la volta ben sencera, encara. El torrent que passa pel peu d'aquest castellet, que durant molts anys va separar els termes municipals de Martorell i Castellví de Rosanes, prengué d'ell el nom de torrent de Rosanes.

Procurarem en aquest article donar a conèixer totes les dades documentals que havem pogut recollir sobre la història de tal cas-

tell i sobre la família dels cavallers que foren els seus senyors i d'ell prengueren nom.

RAMON UDALART

A 29 de juny de 1103, Guillem Ramon de Castellvell davant el levita Ramon va concedir en feu a Ramon Udalart el castell de Rodanes o Rosanes, i tres parts de l'església de Sant Esteve Sesrovi-res (1). Ramon Udalart va prendre el nom de Ramon de Rosanes.

UDALART RAMON DE RODANES

El senyor de Castellvell Guillem Ramon, en el testament que va atorgar estant a Sant Genís de Rocafort (església les ruïnes de la qual es conserven dalt un turó que es troba entre Martorell i Castellví de Rosanes) en l'any 1110, nomena marmessor a Udalart Ramon de Rodanes que devia ésser fill de Ramon Udalart.

HUC

No sabem quina relació de parentiu podia tenir amb Ramon Udalart. En 1113, Huc de Rosanes va acompanyar el comte de Barcelona Ramon Berenguer III en la seva expedició contra els moros de Mallorca. En aquesta expedició morí el bisbe de Barcelona. Un cop presa i saquejada la ciutat de Palma, els catalans retornaren cuita-corrents perquè saberen que els almoravids havien envaït el comtat de Barcelona, i arribaren fins a Sant Llorenç de la Sala entre Les Planes de Vallvidrera i Sant Bartomeu de la Quadra, i fins a Sant Andreu de Palomar. Els estols del comte de Barcelona varen desembarcar a Castelldefels, i varen incloure entre ells i l'exèrcit que havia sortit de Barcelona els moros prop de Martorell (2).

MIRÓ

Creiem una invenció d'En Joan Francesc en la seva inèdita *Història de Catalunya* (3), l'existència d'aquest senyor anomenat

(1) Maspons: *Excursió a la conca baixa del Noia*. Article publicat en el *Butlletí de l'Associació d'Excursions Catalana*, v. 8, p. 123.

(2) *Liber antiquitatum Cathedralis Barcinone*, Diago i Tomic.

(3) Fol. 115. *Historia manuscrita de la casa de Moncada* pel Marquès de Mondéjar.

Rosanes que, segons el tal Francesc, era natural de Gascunya i un dels més valerosos cavallers que tenia Ramon Berenguer III, i que, en 1115, va ésser nomenat carlà del Castellvell de Rosanes.

GUILLEM

No apareix en cap document, cap Rosanes fins a l'any 1194, en que surt un tal Guillem.

En temps de Guillem era senyora de Castellvell, Guilleuma, casada amb Guillem Ramon de Moncada i amb el Vescomte de Narbona, i mare de Guillem de Moncada, que va morir en la conquesta de Mallorca.

Es troben signatures de Guillem de Rosanes en documents expedits per donya Guilleuma de Castellvell, des del 1205 al 1225.

En 1205, firmà la concessió feta per Guilleuma de Castellvell, del mas Ses Cremates, situat en el terme Sant Esteve Sesrovires, a Arnau de Guàrdia (1). També signà, aquest Guillem, una escriptura de préstec de 20 sous (2) a donya Guilleuma, a la qual serví alguna vegada de fiador, com veiem en l'escriptura de préstec de 180 marcs d'argent de Montpeller a Guilleuma de Castellvell i al seu fill per part de Berenguer Gerard, Guillem de La Cera (el constructor de la claveguera de la riera de Sant Joan), G. Gerald i la muller d'aquests, Jordana (3). Aquest document va ésser autoritzat pel notari de Barcelona Guillem d'Olesa.

En 1208 i 1207 respectivament comencen a figurar en els documents, Berenguer i Miró de Rosanes (4). Guillem, en aquest any, va signar la concessió per Guillem de Moncada a la seva mare, de 3.300 morabatins com a part dels 20.000 que li havia concedit el rei D. Jaume dels tributs del bovatge i monedatge dels bisbats de Barcelona, Vic i Girona, i sobre les pàries d'Espanya, o sigui, sobre els tributs que els reis moros pagaven a Aragó; en indemnització dels danys que va ocasionar a ell i als seus partidaris en una guerra que els promogué en 1223 com a conseqüència de que el senyor de Cervelló, amic del Moncada, no volgué cedir un astor tercerol a l'Infant Nuño Sanç, en la qual el rei s'apoderà de molts castells, entre ells el de Cervelló, i posà setge al de Moncada sense

(1) Cartolari de Sant Cugat, docmt. 1101.

(2) *Boletín de la Academia de Buenas Letras*.

(3) A. C. A. perg. núm. 173 de Jaume I.

(4) Id. id. perg. del mateix rei.

aconseguir apoderar-se'n (1). S'ha de notar que en aquest document la signatura de Guillem de Rosanes està posada amb la mateixa lletra que la resta del document, això indica que aquest cavaller no sabia escriure.

BERENGUER I

A principis del segle XIII Guilleuma de Castellvell entregà el castell de Rosanes, junt amb el de Rocafort i la casa de Sant Esteve, a Ferrer de Sant Martí, en garantia del deute de 4.100 sous que Berenguer, que en aquest document s'anomena de Castellvell, entregà a Ferrer de Sant Martí amb hipoteca sobre el castell d'Aramprunyà.

En 1208 Guilleuma de Castellvell i el seu fill entreguen els 4.100 sous al Ferrer de Sant Martí. Així lliuren de la hipoteca els castells de Rosanes i Rocafort i la casa de Sant Esteve. Tot això consta en el pergamí núm. 295 de Pere I, de l'Arxiu de la Corona d'Aragó.

Es troba la signatura d'aquest cavaller en la venda feta el 1225, per Guillem de Moncada, que devia ésser el seu senyor superior, a Ramon de Plegamans, dels termes de Sardanyola (és el primer document en què es parla del castell d'aquest nom, el qual en 1172 encara no existia), Santa Coloma de Gramanet, Sant Adrià del Besós, Badalona i Tiana.

A l'any següent va signar un reconeixement de deute de 4.600 sous barcelonesos fet per Guillem de Moncada al senyor de Sant Martí (2).

En 1228, també trobem signatures d'aquest cavaller (3).

Dos anys abans, havia signat una concòrdia entre els seus senyors, Guilleuma de Castellvell i el seu fill Guillem de Moncada, de l'una part, i Pere Amat, de l'altra, referent a una casa i unes terres situades al terme de Sant Andreu de Llavaneres (4), i el pagament del deute fet a En Grau, del qual deute responien dues parts de les rendes de Castellví de la Marca (5). Aquesta escriptura, com quasi totes les coetànies de la casa de Castellvell, la va estendre el notari de Barcelona G. d'Olesa. El crèdit havia estat

(1) A. C. A., perg. núm. 256 del rei Jaume I.

(2) Id. id. núm. 300 del mateix rei.

(3) Miret i Sans, en el *Bol. Ac. de B. Lletres de Barcelona*, vol. I, p. 236.

(4) A. C. A., perg. núm. 312 de Jaume I.

(5) Id. id., núm. 305 del mateix rei.

traspasat a un jueu, anomenat Perfecte, el qual se'l va cobrar de les rendes de Vallmoll de 1222, 1223 i 1225, i de les de Martorell d'aquest darrer any.

MIRÓ

Devia ésser germà de Berenguer. Se'l troba ja en documents de Guilleuma de Castellvell, de 1207, i en els mateixos que el seu germà, del 1226. En la paga a Perfecte, ell, junt amb Bernat Grau, varen fer els comptes (1).

ROGER

Solament se'l troba en un document de 1228.

BERNAT I

Se'n parla en un document de 1234 i en un altre de 1235, dels quals resulta que era creditor del seu senyor Gastonet de Bearn. Se'n continuen tenint notícies en 1244 i en 1256; en aquesta data va cedir alguns béns que tenia al castell de Voltrera, que ja hem dit que radicava en la parròquia de Santa Maria de Vilalba, terme actual d'Abrera. En aquest mateix document es parla d'un Guillem de Rosanes, canonge de la catedral de Barcelona.

Per aquesta cessió ens enterem de que la muller de Bernat es deia Elisenda, i de que tenia dos fills anomenats Berenguer i Galceran. La donació va ésser de terres a València i al terme del castell de Voltrera, de les quals passaren tres quartes parts als frares predicadors o dominics, per a atendre amb les seves rendes a llur vestuari, i, l'altra part, a la catedral de Barcelona per a atendre als jueus i moros que hi acudissin amb l'intent de convertir-se (2).

BERENGUER II

Va succeir al seu pare. El seu germà Galceran es troba citat en 1272, 1291, 1296 i 1299. Va morir en 1300, i fou enterrat en el convent de Dominics de Santa Caterina de Barcelona.

(1) A. C. A. perg. núm. 305 de Jaume I.

(2) *Llibre de les antiguitats de la Catedral de Barcelona*, document núm. 2656.

De Berenguer encara es troben notícies en 1276.

Galceran va tenir un fill, Simon, que va ésser enterrat en el mateix sepulcre del seu pare. Aquesta urna sepulcral ha anat a parar al museu de Santa Àgata. És la que té el número 879 del catàleg. En el front presenta una inscripció entre dos escuts. La inscripció diu *hic iacet dominus Galcerandus de Rosanis et Simon filius eius obiit pater anno domino 1300 et filius 1312*. Els escuts, ambdós iguals, presenten una mitja lluna amb les puntes dirigides avall, i tenen una brodadura de quadrats; això vindica que ni Galceran ni Simó arribaren a ésser cap de la família Rosanes. D'En Simó es troben notícies en l'Arxiu de la Corona d'Aragó, en documents de 1309 i 1310. L'urna sepulcral té un metre, tretze centímetres de llarg per trenta-cinc centímetres d'alt, i altres tants de fondària. És propietat de l'Acadèmia de Bones Lletres.

BERNAT II

Devia ésser hereu i successor de Berenguer. El març de 1303, es va casar amb Guilleuma. Va morir pel gener de 1313. El seu sepulcre, ornat amb escuts, es conserva a Martorell. En documents de 1317 a 1319, de l'Arxiu de la Corona d'Aragó, es parla d'un Bernat de Rosanes que no sabem quina relació de parentiu podia tenir amb aquest cavaller.

RAMON

Fou fill i successor d'En Bernat II; va casar-se amb Sibilla, que encara vivia en 1324. Ja es troben dades documentals de Ramon en vida del seu pare, en 1309 i 1310. Com consigna la inscripció del seu sepulcre, conservat a Martorell, morí en 1323. El mateix any morí a Barcelona un parent seu anomenat Galceran, que devia ésser de la branca segona, començada amb Galceran, fill de Bernat I. Aquest, com altres de la seva branca, va ésser enterrat en el convent de Santa Caterina. La seva urna sepulcral es pot veure actualment en el museu de Santa Àgata, on té el número 844 del catàleg. Està sostinguda per dos lleons; davant té una inscripció en caràcters monacals, que diu: *Hic iacet dominus Gualcerandus de Rosanis miles qui obiit anno domini 1323-15 kalendas Septembris*, té un metre 9 centímetres de llargada per trenta centímetres d'alt i altres tants de profunditat; és propietat de l'Acadèmia de Bones Lletres. Presenta, als caps de l'urna i als extrems de la ins-

cripció, l'escut dels Rosanes, amb la mitja lluna amb les puntes per avall i la brodadura de quadrats de rama secundària.

GALCERAN

Ramon i Sibilla varen tenir tres fills, Berenguer, que devia pre-morir al seu pare; Galceran, que va ésser el seu successor, i Arnau.

De Galceran se'n troben dades documentals del 1231, abans de morir el seu pare. Sembla que en aquest any gaudia de la confiança del rei Jaume II d'Aragó, puix a ell se li va encarregar el lluir en nom del rei les franqueses del Vallès, que tenia un tal Marquès (1), i va assistir a les Corts de Girona (2). Segons En Maspons, en 1354 es va casar amb Maria, i va tenir quatre fills: Huc; Galceran, que va ésser el qui va comunicar al comte d'Urgell el resultat del Compromís de Casp; Violant i Francesca. A més es tenen dades d'aquest Galceran dels anys 1380 a 1393 (3).

HUC

Se'n tenen dades del 1372 i del 1378 (4). Es va casar amb Constança i morí sense fills. El castell de Rosanes passà al seu germà.

FELIU DURAN I CAÑAMERAS

(Continuarà)

Filologia de noms geogràfics

EN el BUTLLETÍ del mes de febrer, varen ésser publicades unes notes referents a la filologia andorrana, sobre les quals hem rebut les següents aclaracions del senyor S. Rubió i Tudurí, que reproduïm amb molt de gust, pel que han de contribuir als estudis filològics, sempre interessants:

«Es diu en la referida nota que la Pica d'Estats s'anomena així

(1) A. C. A. Reg. diversorum de Jaume I i de Jaume II, fol. 177.

(2) *Corts de Catalunya*, publicades per l'Acadèmia de la Història, t.º I, p. 271.

(3) A. C. A. Reg. 1479, fol. 49; Reg. 1785, fols. 213 i 217, i Reg. 1905, fol. 190.

(4) Id. Reg. 1362, fol. 14.

per trobar-se en el punt d'enllaç de les fronteres de França, Espanya i Andorra. En realitat n'està força lluny; solament en mirar una carta qualsevulga hom pot observar que la distància del punt on es troben les fronteres està, en línia dreta, a uns vuit quilòmetres de la Pica, i quins vuit quilòmetres!

Àdhuc hi ha errades ortogràfiques. És prou que aquests senyors andorrans que rectifiquen noms no vegin que si tothom diu Balira és que ha d'ésser Balira i no Valira. Balira ve d'UBAL (riu), en llenguatge prehistòric de Catalunya.

També, res no té que veure *Estats* de la Pica amb els Estats europeus. *Estats* és una contracció d'EST i ATATS, que vol dir *turó en punxa* i que trobem, sense contracció, a *Estatats* que és el nom d'un pic de la regió dels Maleïts.

Finalment, Erce és possible que sigui una transformació d'ERTZ que vol dir *ribera*.

Aquests exemples solament són uns quants dels molts centenars que es troben en el meu estudi sobre «La Llengua primitiva de Catalunya» que està actualment en mans de l'Institut d'Estudis Catalans».

Mogrony? Montgrony?

Per creure'l interessant per a l'estudi dels noms de lloc, que tanta importància té per a l'excursionisme, copiem el següent article del diari «El Matí», signat per P. Climent F.:

«Montgrony. Gombreny. Dos noms cantelluts. Dos noms evocadors. Dos noms d'etimologia difícil pels qui no estem preparats per a aquests estudis.

Gombreny: antigament «Gonzem»? Equival a «Aldea», «Veïnat»? En l'últim terç del segle XII, i en virtut d'escriptura atorgada per donya Blanca, es constituí un veïnat entorn de la capella de Santa Magdalena, avui temple parroquial.

Montgrony. Un dia a les pàgines d'*El Día Gráfico*, Jesús Pinilla deia: «El venerado nombre de Montgrony es una derivación catalana de pezón.» Altres explicacions han estat donades. No sé si faltaré en aventurar noves hipòtesis. Com que no estic segur de la seva valor, em plauria moltíssim que una persona entesa en aquestes qüestions volgués dir-ne la paraula definitiva.

En documents antics hom ha trobat *Castrum Mocnrium* referit a la torre o castell que hi havia a l'actual Pla de Sant Pere. En altres llocs s'han trobat les grafies Mocron, Mocrono, Mocronio, Mocronium, Mog-grog i Mo-grog. No sabem de quan data la grafia Montgrony. Deu ésser moderna. El poble diu encara Mogrony o Mugrony.

En 1150, en documents de Ripoll i Sant Joan de les Abadesses, encara s'escriu Mocronium.

Què significa l'arrel de tots aquests mots?

Mucro, *mucronis*, usat per Ciceró, vol dir força, poder, el punt o lloc on hi ha la defensa o que per ell mateix ofereix defensa.

Montgrony, en efecte, amb el seu Pla de Sant Pere era un veritable lloc inexpugnable, inaccessible.

Aquesta font etimològica potser es troba confirmada en alguns indrets de la província de Santander on hi ha un riu dit Mogro, que passa junt a un turó cònic, inaccessible, dit també Mogro, del qual el riu referit pren el nom. Un illot inaccessible, té el mateix nom de Mogro o Mouro. I amb el mateix existeix en aquelles terres un llogarret. Un altre lloc és anomenat Mogrovejo.

En adoptar la grafia Montgrony, hom comptà amb algun fonament? Em sembla que a la «Crònica» del Rei En Jaume I es fa menció d'un tal Pere Grony.

Grony, gruny: crit. Montgrony, Montgruny, muntanya de crits.

Mo-grog, Mog-grog, «Groccire», llatí, equival a cridar els corbs. De Gombreny a Montgrony, en efecte, al caient de les tardes, hi ha una cridada de corbs que arriba a eixordar.

Quina de les dues explicacions s'acosta més a la justa? Jo no sabria pas proposar-ho. Per això m'agradaria molt que una persona entesa volgués dir-ne el mot final».

Bibliografia

RICARDO DEL ARCO.—*Costumbres y trajes en los Pirineos*.—Publicacions de l'Acadèmia de Ciències de Saragossa.—Un vol. en 4t., 139 pp. il·lustrat amb fotogravats.—Saragossa, 1930.

Aquest llibre constitueix una important i valuosa cooperació

als estudis de la cultura pirenaica, ple de nombrosos documents sobre múltiples aspectes de la vida individual, familiar i col·lectiva; naixement, noces i mort; festes veïnals i de poble, de gran interès etnogràfic i folklòric, que denota en el seu autor un hàbil recerca-dor, tant en el mateix poble com en els llibres i documents. N'és una bella mostra l'abundosa i escollida bibliografia que clou el treball.

És de doldre que l'autor hagi barrejat dos temes tan interessants i de tan vast camp, com són l'estudi dels costums i el de la indumentària, puix cada un dóna material per a estudis de grandíssim interès. La part destinada a l'estudi de la indumentària és molt petita en relació a l'extensió total del treball i a l'espai destinat als costums. És de notar que l'estudi dels vestits és força més profund que el dels costums. Es veu que l'autor ha dedicat molta més atenció a les recerques d'indumentària que a l'etologia, puix que d'aquesta no n'arriba a fer un veritable estudi sinó que es limita senzillament a una descripció molt plena d'interès, però pobre quant a la investigació d'orígens i relacions. La part destinada a la indumentària està, en canvi, plena d'atínades i meditades observacions arran dels possibles reculats orígens d'una bona part de les peces de roba descrites, la qual cosa demostra que l'autor ha dedicat a aquest tema una llarga i pacient recerca. La part dedicada a la indumentària, amb tot i ésser molt breu dintre del conjunt del llibre, constitueix l'essència d'aquest i la seva part més interessant, ja que els costums solament hi són senzillament descrits.

En la totalitat del llibre es nota un sensible desequilibri en el referent a la seva àrea geogràfica, puig els documents extrets de les contrades aragoneses sumen potser més de la meitat del total i queda molt a segon terme la resta dels pobles de la gran carena pirenenca. Hom nota, així mateix, molta més riquesa de detalls quan tracta dels costums de l'Alt Aragó que no pas quan parla dels altres, i això demostra que les dades referents a aquesta contrada són de recull propi, i, per tant, més ben vistes i millor observades que les de la resta, les quals són tretes de llibres, i no sempre presentades amb la riquesa i fidelitat desitjables. La part que es refereix a Catalunya, que per cert Déu n'hi do del que és d'extensa, es veu ben clarament que no ha estat viscuda; l'autor solament s'ha refiat d'allò que ha trobat publicat, i ha sofert, per aquesta causa alguns petits errors, en els quals segurament no hauria caigut si hagués recollit personalment els documents i ha-

gués pogut donar sobre els mateixos una opinió pròpia. S'escapa també a l'autor, en el referent a Catalunya, el coneixement de l'àrea geogràfica del massís de la gran carena, puix que en parlar solament dels Pireneus, com indica el títol de l'obra, retreu alguns costums del Vallès, citats pel senyor Maspons i Labrós en diferents dels seus estudis sobre el folklore d'aquesta contrada.

És molt d'agrair l'esforç que representa la redacció d'aquest treball. És també d'aplaudir la seva visió geogràfica, que, en abandonar els prejudicis polítics i administratius, es rendeix davant d'una evidència geogràfica que fins avui ha restat del tot oblidada. És llei ben admesa pels etnògrafs, que les onades de civilització avasalladora, que des de temps reculadíssim s'empenyen les unes a les altres, troben terreny propens per al seu irregular i incansable vaivé en les terres obertes i esteses planerament, però queden deturades al peu dels grans massissos que els barren el pas i recullen ensems, mig amagat en les seves ferrenyes i rústegues grenyes, l'escuma selecte de l'aigua i les mil morgues que sempre en córrer arrossega i s'emporta. Les coses que fa milers d'anys que un corrent abassegador s'ha emportat de les terres baixes, més o menys planes, pot trobar-se encara estotjat i amagat en el tortuós laberinte de les valls pirenenques, que ha fet rodar el cap a tot allò que el vaivé constant de la mar de la civilització ha llançat als seus peus, provinent de les terres baixes, fins que esmaperdut s'ha deixat anar i ha quedat sedentari en els costums, el vestir i el parlar de la senzilla gent pirenenca com un solatge del reculat passat.

Nosaltres creiem que un curós estudi de tota la carena pirenenca fins als més amagats recons i sota els més diversos aspectes de la humana cultura, revelaria a la ciència profunds i desconeguts secrets que serien la clau de molt seriosos problemes etnogràfics, avui de solució gairebé impossible. L'estudi de la cultura dels pobles pirenenics, agermanada amb la influència que damunt seu hagi pogut produir la cultura mediterrània, podria conduir-nos a trobar el tipus del nostre etnos propi, pre-romà i pre-celta, avui completament ignot. El llibre del nostre bon amic senyor del Arco, ve a iniciar els estudis de caràcter etnogràfic en aquest sentit netament geogràfic, i pren com a perímetre de recerca la gran espinada pirenenca.

ESTACIÓ METEOROLÒGICA DE VIELLA (VALL D'ARAN)

TERCER TRIMESTRE DE 1930

BARÒMETRE *

TERMÒMETRE

MESOS	Pressió màxima del mes		Pressió mínima del mes		Pressió mitja mensual		Temp. ^a màxima del mes	Dia	Temper. ^a mínima del mes	Dia	Oscil·lació	Promedi tempers. màxims.	Promedi tempers. mífimes	Oscil·lació mitja	Temperatura mitja mensual		Promedi mà. i inf.	
	a 8 h	a 16 h	a 8 h	a 16 h	a 8 h	a 16 h									a 8 h	a 16 h		
Juliol	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Agost	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Setbre.	687,2	22	674,1	10	682,0	681,0	681,5	31°,0	{3,4 {y 6	5°,0	{16 {28	26°,0	22°,80	11°,23	11°,57	13°,97	19°,47	17°,01

PSICRÒMETRE

PLUVIÒMETRE

ANEMÒMETRE

MESOS	Humitat relativa		Promedi	Precipitació total en mm.	Nombre de dies de pluja	Nombre de dies de neu	Màxim gruix de la neu	Precipit. màxima en 24 h. mm.	Dia	Direcció dominant	Recorregut en 24 h. promedi	Recorregut màxim en 24 h.	Dia	Direcció dominant pluges ordinàries		grans pluges
	a 8 h	a 16 h												ordinàries	grans pluges	
Juliol	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Agost	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Setbre.	76	59	68	79,0	9	0	0	22,0	29	N i Calma	—	—	—	N i Calma	N	

NÚVOLS

FENÒMENS ESPECIALS

MESOS	Dècimes de cel cob. (promedi)	A 8 h			Dècimes de cel cob. (promedi)	A 16 h			Nombre de dies de rosada	Nombre de dies gebrada	Nombre de dies de boira	Nombre de dies tempesta	Nombre de dies de pedra
		Nombre de dies clars	Nombre de dies núvols	Nombre de dies coberts		Nombre de dies clars	Nombre de dies núvols	Nombre de dies coberts					
Juliol	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Agost	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Setbre.	2,1	15	10	5	3,4	10	15	5	0	0	0	0	0

* Les pressions baromètriques són referides al nivell de l'estació, corregides de temperatura, latitud i gravetat.